

УДК 271.222(497.11)-726.2:929 Иринеј, бачки епископ
012 Иринеј, бачки епископ

Игнатије Марковић

Чачак

Животопис епископа новосадско-бачког др Иринеја Ћирића, исповедника православља

Abstract: Епископ Иринеј један је од најобразованијих и најзначајнијих српских православних богослова и епископа прве половине XX века. Потиче из угледне породице Ћирића из Сремских Карловаца. Истакао се као професор Карловачке богословије, управљао је епархијама тимочком и бачком и као врстан богослов представљао Српску Православну Цркву на бројним екуменским и свеправославним сабрањима. Први код нас почео је научно обрађивати проблеме из Старог завета. Својим богословских радом дао је трајан допринос српском и целокупном православном богословљу.

Key words: епископ бачки, епископ тимочки, Иринеј Ћирић, карловачка богословија, историја Српске Цркве, екуменизам, библиографија.

Иван, како му беше крштено име, рођен је 1. маја 1884. године у Сремским Карловцима у честитом дому Ћирића. Његов знаменити отац др Исидор бејаше народно-црквени секретар (највиши чиновник у Карловачкој митрополији), а мајка му се звала Евелина, рођ. Кречаревић. Пошто врло рано остаје без родитеља, бригу о њему и његовој браћи преузима брат његовог оца — протојереј Милан Ћирић.

Школовање му је после очевога и стричевога дома овим редом текло: у родном месту завршава основну школу 1894, гимназију с испитом зрелости у Новом Саду 1902, Московску духовну академију 1906. (где му је старији школски друг био каснији патријарх московски и све Русије Алексеј I) и, најзад, на философском факултету Бечког универзитета полаже са одличним успехом, 8. јуна 1908, последњи испит из групе семитских језика, а сутрадан је промовисан за доктора — доктор философије из семитологије.

Пред Божић 1908. у фрушкогорском манастиру Хопову по чину мале схи-ме замонашио га је архимандрит др Августин (Бошњаковић), давши му име Иринеј. Већ на Божић патријарх српски Лукијан (Богдановић) рукоположио га је за јерођакона, па је затим постављен за протођакона 1910, и на Божић 1912. за патријаршијског архиђакона.

Априла 1909. постављен је за дворског библиотекара Патријаршијске библиотеке у Сремским Карловцима. Већ септембра 1909. изабран је за доцента на предмету Стари завет са археологијом и јеврејски језик у Српској православној богословији сремскокарловачкој, пошто је успешно одржао уводно предавање на тему дату од савета Богословије: „Данашњи научни резултати о постанку Петокњижја“. Касније ће постати ванредни, па редовни професор Богословије (извесно време предавао је и литургику). На овој дужности остаје до избора за епископа тимочког, 1919. године. Поред Богословије, предавао је школске 1911/12. године веронауку у карловачкој гимназији. Његов рад већ тада је запажен и он је и пре епископства био познат у богословским и ванбогословским круговима, па је са осталим професорима Богословије постао члан посебне комисије Светог архијерејског синода за превод Светог писма. Од оца Иринеја се доста очекивало, још када се сазнало за његов долазак у Богословију. Изгледа да је он много више пружио, па би свака школа у свим временима таквога учитеља богословља могла само пожелети. Својим предавањима унео је полет и у саму школу, утичући како на остале предаваче, тако и на ђаке. У то време ректор Богословије био је прота Јован Вучковић, а угледнији професори др Викентије Вујић, Никола Ђурић, Владан Максимовић, др Димитрије Стефановић, др Лазар Мирковић и др Мојсије Стојков.

Савет новоснованог Православног богословског факултета Универзитета у Београду изабрао га је 30. октобра 1920. за хонорарног наставника Светог писма Старог завета, али до постављења није дошло „зато што му Београд није место сталног службовања“¹.

Архијерејски сабор уједињене Српске Цркве изабрао га је једногласно 23. маја / 5. јуна 1919. за епископа тимочког. У његовим Сремским Карловцима епископ темишварски Георгије (Летић) рукоположио га је за јеромонаха, а онда произвео за архимандрита. За епископа тимочког хиротонисао га је митрополит Србије Димитрије са епископима: велешко-дебарским Варнавом (Росићем), нишким Доситејем, жичким др Николајем (Велимировићем) и викаром сремско-карловачким Иларионом (Зеремским) у Саборној цркви у Београду 15. јуна 1919. Устоличен је 1. августа 1919. у Зајечару. На катедри епископа тимочких остао је врло кратко, свега две године, 1919–1921. године, као шести по реду епископ тимочки (епархија тимочка је основана 1834. године), мада је претходник његов, Мелентије (Вујић), био још у животу и проводио своје умировљеничке дане у светој обитељи хилендарској. У Тимочкој епархији непријатељ је посејао праву пустош за време рата, страдао је народ, а страдало је и свештенство и монаштво и верни народ, и примили венац мучнички; страдали су домови, али и цркве и манастири. Преостало свештенство било је ратом одвојено од своје пастве, па га је тредало сакупити, опљачкане и разрушене цркве колико-толико оспособити за богослужење, верни народ поново проповедима, посланицама и живом речју сабрати око

¹ Сава, епископ моравички, „Др Иринеј Ћирић, епископ новосадско-бачки“, *Богословље* 1–2, 1964, 10.

цркве. Материјалних средстава за предузимање великих корака у обновама није било, али је требало показати да се народ непоколебиво и даље окупља око својих мученичких цркава и мученичких костију и слави васкрслога Христа у Светој Литургији.

Епископски двор у Зајечару био је опустошен, па га је требало претходно обновити и макар колико покућанством и намештајем опремити, па је сам владика донео свој намештај за прву прилику. (Када је пошао на Бачку епархију, намештај је понео, а Владичански двор је наново из основа преуређен за новог епископа Емилијана [Пиперковића], који је наставио његовим путем и био пуних 48 година тимочки епископ.)

Остале су забележене три његове епископске наредбе свештенству под ручне му епархије тимочке.² Најпре она о привременим протоколима:

Свештеници у случају немања протокола из ранијих година штампаних, имају сашити потребан број табака обичне хартије и исте поднети окружним протојерејима или среским намесницима ради утврђивања броја страна. Окружни протојереји или срески намесници дужни су да потврде својим потписом и прилагањем печата ове привремене протоколе и да их проверавају приликом посећивања парохијских цркава и свештеника.³

Као и наредба о Диптисима:

У свима храмовима имају се устројити Диптиси са именима живих и умрлих лица заслужних за цркву.

Док не буде наштампаних формулара, свештеници ће сами направити диптихе на тај начин, што ће на табак хартије написати калиграфски: ДИПТИХ ХРАМА СВ. (им рек) В..... Једном усправном линијом тај ће табак бити преполовљен. На челу леве половине биће натпис: СПАСИ БОЖЕ И ПОМИЛУЈ. Под тај натпис доћи ће имена живих, у првом реду свештеника који служе у томе храму, а затим и других за храм заслужних људи. На челу свештеничких имена биће име надлежнога Архијереја (после имена Његове Светости). Десна половина имаће овај натпис: ОУПОКОИ БОЖЕ ДУШЕ ОУСОПШИХ РАБ ТВОИХ. Под тим натписом ће бити имена умрлих и то пре свега ових Архијереја: Доситеја, Герасима, Евгенија, Мојсеја и Мелентија; затим имена покојних свештеника, који су служили у томе храму, и напоследку имена ктитора и приложника и других заслужних лица. У свакој половини имена свештених лица писаће се засебно, а засебно имена световних лица. Свака промена (долазак новог пароха, смрт лица у рубрици за живе и т. д.) биће за времена унесена у диптих. Диптих има бити урамљен и под стаклом, а висиће на згодном месту код проскомидије, како би свештеник лако могао

² Према статистичком извештају из 1921, он је у епархији имао: 52 726 домова, 264 687 душа, 108 парохија и две капеланије, 79 цркава, 3 капеле, 6 манастира, оправљено је 5 цркава и 1 капела... Од свештеника је имао: 10 прота, 73 јереја, 6 архимандрита, 3 јеромонаха, 2 јерођакона, 7 је рукоположио за свештенике. У православље је прешло 23.

³ ЕБр. 413 од 25. маја 1920, *Лейойис Ейархије Тимочке*, година шеста, Зајечар, 1928, 59.

читати имена приликом проскомидисања. Приликом ревизије намесници ће пазити да ли су диптиси у реду.⁴

Поводом појаве разних религиозних покрета у народу ставља у дужност свештенству своје епархије:

- 1) да на религиозне потребе своје пастве обрати пажњу и ван својих званичних дужности; да проповеда и приватно и појединцима, и да не одбацује с подсмехом када се појави какав богомољац, него да га упућује како не би пошао странпутицом;
- 2) да свештенство обрати пажњу на кретање и рад различитих побожних људи који се у народу јављају с називима: пророци, проповедници, црквари, побожни, богомољци и т. д. Често бива да такви људи почну с искреном побожношћу, а заврше лицемерством, узурпирањем власти свештенодејствовања, пљачкањем народа и т. д.⁵

Из времена његовог епископствовања у Тимоку и Крајини и његове управе Епархијом нишком у име епископа Доситеја забележен је још један догађај. Главни одбор свештеничког удружења, уз помоћ нарочитог одбора града Ниша, сакупио је мученичке кости наших свештеника — мученика зверски побијених од руку бугарских злочинаца за време Првога светскога рата више Беле Паланке, у атару села Каменице код места Големи Камен у Јанкиној Падини и код нишке Јелашнице на дан 12. и 18. новембра 1915. Кости су смештене у два метална сандука и у среду 31/18. августа 1921. пренете у Тэле-кулу, а одатле свечано литијски пренесене у суботу, 3. септембра у нишку Саборну цркву у присуству изасланства краљевске владе, Народне скупштине, свештеничког удружења, професорског друштва, бројног свештенства и верног народа. На челу литије је ишао епископ тимочки Иринеј, који у одсуству епископа нишког Доситеја администрира Нишком епархијом. Епископ Иринеј је сутрадан, у недељу, 4. септембра, служио Свету Литургију са дванаесторицом свештеника и бројним народом. На крају Литургије служен је парастос свештеницима — мученицима, а онда су они свечано сахрањени. Овако је Владика беседио тога дана:

Има у Библији (Суд. 28–30) једна лепа слика која ми у овом тренутку пада на памет. Један војвода пошао је у дој, па је изгубио и битку и живот. Мати његова не зна за то. Са својим дворским госпођама она га чека код куће. С нестрпљењем изгледа кроз решетке на прозору у своме дворцу, када ће да затутње улицом точкови убојних кола његових. Црв црне слутње почиње да се миче у срцу њеном и са усана јој отима се узнемирено питање: где је, што га нема, што оклева да дође? Дворске госпође је утишавају: плен убојни сад војвода дели, најлепши ће плен њему допасти. Црв црне слутње почиње већ да нагриза срце материно, она затвара очи пред истином која се открива, па и сама понавља лажне речи дворкиња својих: да, плен, убојни сад војвода дели... Ова слика из Библије пада ми сада на памет, јер мислим да је и међу вама не једна мати, жена, сестра, која је, као Сисарина мајка чекала свога сина, мужа,

⁴ Ебр. 14 од 6. јануара 1921, *Лейтис Епархије Тимочке*, година шеста, Зајечар, 1928, 60.

⁵ *Лейтис Епархије Тимочке*, година прва, Зајечар, 1923, 78–79.

брата, да се врати с пута куда га је изненада испратила. Ви, који сте још и сада црпином обавите, које оплакујете беле кости скупљене у ова два ковчега, реците ми, зар нисте испраћале своје миле и драге с надом да се понова састанете? Ви што ридате овде, реците ми зар не чекасте с вером дан поновног загрљаја? И опет ми реците: зар се нисте бориле са стрепњом, зар се није црв мрачне слутње увлачио у ваша срца, када они оклеваху да се врате? Зар се нисте све јаче и више дунули против истине, штогод се она безобзирније вама показивала? Да, ја разумем бол који вам није дао да верујете оно што сте знале, који је одбацивао истину, јер је лаж била лакша срцу. Са Сисарином мајком и ви понављасте варљиве речи оних који вас тешише, иако и сами не вероваше: доћи ће син, доћи ће муж, отац, брат. Па и данас, у тренуцима када се сетите свих ситница на последњем растанку, саветовања и договарања о спреми за пут, о том шта ће бити боље понети, како ће се лакше сачувати глава, како да не изгубите везу, и данас, велим, када се сетите свих тих ситних ствари, ваша се срца дуне против истине да њих више нема, да неће више доћи, или да ће доћи овако у ова два ковчега.

Али њих заиста нема. Они неће доћи да вас питају како проведосте године љутога ропства, сачувасте ли им децу. Они неће доћи да се диве колико је синчић нарастао, да се радују што је ћер за удају. Не, они су у миру. Они расуше своје кости по кланцима и по гудурама.

И опет ми се намеће једна слика из Библије. По суровом закону свога времена цар Давид за кривицу предака мора да погуби невинне људе. Међу њима су два сина Ресфе кћери Ајине. Цар их је дао обесити на једној стени. Као страшна опомена тамо висе синови једне мајке; а она узима кострет, простире на стени и чува мртва телеса синова својих, дању од птица небесних, а ноћу од звери пољских, док се цар није смиловао и дао сахранити невинне људе (2. Ц. 21, 8–14).

Намеће ми се ова слика из Библије у овом тренутку, јер и међу нама има многа мајка која је била у положају Ресфе кћери Ајине, којој су однели синове и децу да им невинима прекрате живот. Али теже, много теже било је вама него Ресфи кћери Ајиној. Јер непријатељски цар није као Давид пустио вас да лијете сузе крај мртвих телеса чеда својих; он није узео животе ваших милих и драгих, он их је подло украо, и стидећи се подле отмице, сакрио је трагове, и ви узалуд тежисте да нађете трошне остатке слатких живота, да их чувате дању од птица небесних и ноћу од звери пољских, или да прелијете вином и сузама и окадите хумке, које их скриваху. Не, вама не дадоше да то учините, ви често не знадосте где су кости од костију ваших, и да ли их нису пси разнели.

Када је једном приликом Господ пролазио поред човека слепа од рођења (Јов. 9, 1–3), запиташе га ученици његови говорећи: Рави! Ко сагреши, или овај или родитељи његови, те се роди слеп? Као пред сваком непојмљивом појавом, то вечно питање излази пред нас и сада када гледамо ове ковчеге око којих се окупише удовице у црном руху и сирочад с обореним главама. И ми бисмо хтели с апостолима да запитамо: Господе, за какав грех се ово догодило: шта су скривили они или родитељи њихови? Господе, зашто си допустио да страдају они и сви њихови који остадоше за њима?

Ми не можемо да продремо у све путеве и стазе, којима нас Господ води одређеној мети. Ми немамо од њега непосреднога одговора на сва наша детиња питања. Али из оних речи које Господ каза апостолима, кад спазише слепа од рођења, ми као да наслућујемо зашто је Божија воља била да се

угасе толики животи слугу његова олтара. „Нити он сагреси, рече Господ, ни родитељи његови, него да се јаве дела Божја на њему“. Онда је Господ отворио очи слепоме, а сада је читавоме свету дао да прогледа и види да је нове темеље свету стварао и крвљу их својом заливао не само истакнути државник, прослављени војсковођа, чувен научник, људи чија се имена чују сваки дан и свугде; него у том послу тихо, смерно и незнано учествовао је и служитељ олтара Господњег. Негде далеко од средишта, по селима и засеоцима, српски свештеник је проповедао крст, али и слободу поред њега. Неприметан, ситан рад, низао се; али с великим последицама. И када је дошао страшни час, у коме почеше пуцати зглавци читавога света, да се створи нов; када је дошао тренутак да се уједини у слободи наш народ од Словеније и Хрватске попреко до Јужне Србије, тада је Божја воља била да томе историјском делу и српски свештеник приложи своју жртву, која ће вечно сведочити да је за нову творевину скупочен улог учинио и онај забачени слуга Божји, који је дотле нечујно вршио и националну дужност своју.

Божја је воља била да српски свештеник добије добро сведочанство баш од оних који су напољу (1 Тим. 3, 7), да баш непријатељ потврди колико је високо ценио тобоже ситни, али у ствари крупни рад ових мученика. Јер када је непријатељ вештом руком замануо ножем, он је тражио да погоди срце. И када је нож сјурио у српског свештеника, он је знао да удара онамо одакле извире свест о слободи, где бије врело љубави за рођену грудку, те је и нехотице том скромном раднику издао лепу сведоцбу, запечаћену црвеним печатом мученичке крви, сведоцбу са једном оценом само: Српски свештеник је одличан родољуб.

Да, мученици ови могли су по јевтину цену одрицања сачувати своје главе. Али они то нису учинили, јер су знали да има нешто драгоцене и од живота, и радо су платили животом за оно веће благо, које оставише нама: љубав роду и слободи.

Па када су спољашњи сведоци издали ту лепу сведоцбу овим мученицима, сада можемо и ми одати им признање без страха да ћемо бити пристрасни. Зато и Свети Архијерејски Сабор, који је на челу с његовом Светошћу првим Патријархом српским Господином Димитријем скупио да већа о добру Цркве и народа, шаље моју смиреност да се помолим Господу за покој душа верних слугу његових и милих синова наших, да се дубоко поклоним трошним остацима њиховим у знак да ценимо родољубље њихово, да ценимо родољубље читавога српског свештенства, које у тишини кроз векове пожртвовано служи и Богу и народу своме.

Примите признање својих архијереја нове, велике, уједињене Цркве српске, ви који сте спремали њену величину и величину ове државе, а сада се одмарате у овим ковчезима. Хвала вам.

А вама, који осподосте иза ових мученика, доносимо речи утешне, молбу да се умирите и жељу да се не осетите без помоћника у овоме свету. Ваши покојници су и наши синови; ваше бригае су и наше.

Данас њих нема више међу нама; али су они у нама. Најскривенији кутак срца нашег они су као ризницу испунили једном драгоценом, оставили су нам бол изненадном смрћу својом. Ми знамо да је то Божја воља; но Божју вољу примамо као слаби људи, на људски, земаљски начин. Примамо је с болом.

Али радости су пролазне, а трајан је бол; и бол за нашим драгим покојницима је једно стално имање душа наших, које замењују кости ове, који нама треба, и од кога се ми не можемо лако раставити. Амин.⁶

Након беседе епископ Иринеј се поклонио према ковчезима и целивао их.

На тимочкој епархији остао је до 24. новембра 1921, када је по својој молби премештен на Бачку епархију. Наиме, Архијерејски сабор уважио је 11. септембра 1921. молбу епископа Иринеја и изабрао га за епископа Епархије бачке, а за епископа тимчког изабрао јеромонаха др Емилијана (Пиперковића). На трон епископа бачког устоличен је у Новом Саду 9. фебруара 1922.

Отишавши на Епархију бачку, сетио се да се обрати својој пастви у Тимоку и Крајини, благочестивом клиру и народу, једним унутрашњим расписом, који су имали да прочитају свештеници пред народом на првој Светој Литургији. Ово писмо потписао је са: „досадашњи епископ тимочки, а одсада епископ новосадско-бачки Иринеј“, и оно гласи:

После две и по године старања за вас и за ову епархију дошло је време да се растанемо, да посветим своју бригу и рад пастви на другом месту, да из лепе Тимочке Крајине одем у равну Бачку. Нисам се лако одлучио на тај корак и надам се да није на зло.

Када ме је Свети Архијерејски Сабор Краљевине Србије изабрао за вашег епископа, за мене је то било не само изненађење него и висока част и велико поверење. Висока је част за мене била да ја најмлађи први из тек ослобођених крајева будем подигнут на епископску катедру у оној Србији коју смо жељно очекивали као ослободитељу, и која није одманула наше жеље. Велико је поверење за мене било што ми је Србија дала епархију на међама државним, где треба бдити не само о спасењу душа него и сачувати и утврдити оно за што су Хајдук-Вељко и други храбри синови ове земље своје главе дали.

Нисам зазирао од посла, и у новој епархији, на другој међи наше државе, имаћу сличне бриге и дужности. Ја остављам један рад да се примим сличнога посла на другом месту из јединога канонскога разлога што имам више користи донети онима који су тамо, а с којима сам још пре вас донекле имао пастирских веза.

Па полазећи од вас ја не могу тајити да сам вас, своју стару паству, заволео од првих почетака, да је моја љубав к вама расла, те да и сада кад вас остављам, она гори пуним пламеном. Признајем отворено: не одлазим од вас без уздаха, јер много што шта затекао сам овде што ми годи срцу. А не могу заборавити ни ваше срдачности, с којом сте ме сусретали када сам долазио међу вас, у долове ваше, градове и села ваша.

Опраштајући се с вама молим вас да се и мене кадгог сетите у својим молитвама, као што ћу и ја бивати ваш заступник пред Господом и онда када одем од вас.

Благодат Христова, љубав Бога и Оца и заједница Светога Духа нека буде са читавом овом лепом Крајином⁷.

⁶ „Свештеномученици Српске Православне Цркве“, *Весник Српске Цркве*, септембар, 1921.

⁷ ЕБр. 1363, 31. децембра 1921, приватна збирка.

Будући да је био један од најеминентнијих епископа свога доба, више пута је биран за члана Светог архијерејског синода, а поверавано му је администрирање епархијама: горе поменутом Нишком, па онда Вршачком, Банатском (у два маха) и Темишварском. Свети архијерејски сабор 1922. започео је свој рад 17. октобра, поделивши се на одборе. У одбору за свештеничка и монашка питања епископ Иринеј је био са епископима горњокарловачким Иларионом, Николајем охридским, шабачким Михаилом и далматинским Данилом (предмети: 6. Теологуменон о другом свештеничком браку; 8. Уредба о женским манастирима; 9. Нацрт уредбе о монашкој школи и 10. Нацрт уредбе о придворним монасима). Такође је био и члан Обредног одбора са митрополитом скопљанским Варнавом, нишким Доситејем, злетовско-струмичким Серафимом и тимочким Емилијаном (предмети: 13. Арондација епархија; 15. Положај свештеника ван парохијског седишта и његов однос према Архијереју; 19. Питање штампања црквено-богослужбених књига; 20. О скраћењу Свете Литургије; 21. О свештеничком оделу; 23. Начелно решење о употреби музике при литијама и погребу и 26. Регулација парохија у јужним епархијама).

Као делегат Српске Православне Цркве боравио је 1927. године у поткарпатској Русији, у Чехословачкој, ради уређења тамошње православне епархије, јер су се тамо унијати враћали у своју стару православну веру. Из овог је времена и његово „Архијерејскоје посланије к Карпаторуссам“. Ови крајеви њему нису били непознати јер је у Поткарпатје долазио и као јерођакон, у име патријарха српског Лукијана, па им се он тако при поновном виђењу и обраћа.

Представљао је Српску Цркву у више међународних црквених покрета. У свим приликама одајући благодарност и поштовање његовој личности, учесници су са пуно љубави уважавали и њега и Цркву коју је он овде представљао.

Први је од српских епископа, заједно са светим владиком Николајем охридским и жичким, учествовао на екуменским скуповима. Најпре у покрету за уједињење Цркава („Вера и уређење“), Свеопштем хришћанском савезу за практично хришћанство, Светском савезу за међународно пријатељство помоћу Цркава (данашњи Екуменски савет цркава), који га је два пута бирао за председника управног одбора, а 1939. године изабрао га је и за председника читаве организације.

На конгресу Светскога савеза за унапређење практичнога хришћанства међу народима помоћу Цркава, одржаног 1927. године, на позив архиепископа упсалског др Натана Седерблома одржао је два предавања на упсалском универзитету и један говор у упсалској катедрали приликом националне свечаности у спомен краља Густафа Алберта, а такође и проповед у Стокхолму.

Од 24. до 30. августа 1928. године одржани су састанци Светског савеза за унапређење пријатељства међу народима помоћу Цркава. Нашег Национални савет на овај конгрес је изаслао: председника епископа бачког Иринеја, архимандрита Валеријана (Придићевића), јеромонаха др Иринеја

(Ђорђевића) и евангелистичког сениора Вереша. Свети архијерејски синод је овластио епископа Иринеја да на конгресу заступа Српску Цркву, а уз то је он био нарочито позван као предавач на конгресу. Године 1928. у Прагу, заједно са др Мерилом из Њујорка, званични је говорник на тему „Пријатељство путем религије — замена за наоружану безбедност“, а на конгресу исте организације у Кембриџу 1931. године, заједно са бившим вршиоцем дужности председника Немачке републике, др Симонсом, био је званични говорник на тему „Слобода и основа права, укључујући и права мањине“; исте године је одржао и предавање по позиву на берлинском универзитету. Од православних беху преко својих изасланика присутне: Васељенска патријаршија, Православна Црква Краљевине Румуније, Црква Грчке Краљевине, Бугарска Црква, Православна Црква из Пољске и Финска Црква, а од инославних присутни су врло угледни црквени и државни достојанственици. Конгрес је заседао у згради чехословачког парламента и сената у Прагу. Конгрес је по теми „Разоружање“ настављач конгреса у Стокхолму (1925) и Лозани (1927). О предавању епископа Иринеја хроничар листа „Der Sonntagsfreund“ овако пише: „[...] Епископ Иринеј из Новог Сада, веома симпатичан и достојанствен архипастир Српске Православне Цркве, почиње старом латинском пословицом: 'Si vis pacem, para bellum' (Желиш ли мира — спремај рат) и претвара ову изреку у: 'Si vis pacem, dilige prohimum' (Желиш ли мира — љуби ближњега). У његовим речима посве нарочито се осетио еванђелски дух, када је тврдио: 'Препреке на путу за сигурношћу и миром међу људима, народима, расама не леже ван нас, већ у нама'. 'Нису вера, језик, границе поводи из којих ничу непријатељства и затегнутости, већ су то наше унутрашње наклоности'. 'Рат је последица греха. Борба с грехом је борба противу рата. Није довољно да прогласимо рат за безакоње, за прекорачење људскога права или шта више за неморалност. Морамо га сматрати за грех, за прекршај воље Божије, Који заповеда да љубимо ближње. Љубав према ближњему искључује рат'. 'У области љубави дозвољено је само једно наоружање Божје, шлем правде — које је најбоље јамство за сигурност“. А F. Sigmund-Schultze у свом реферату под насловом: „Um dem Weltfrieden“ вели за предавање епископа г. Иринеја: „Његово је предавање глас конференције, којим се са становишта религије најодређеније решава проблем: 'Сигурност – Разоружање'...“⁸. Исте, 1928. године приликом оснивања покрета „Мир путем религије“ изабран је у његов одбор за даљи рад.

Као члан комисије за општу сарадњу професора богословља коју је формирала организација за практично хришћанство и која је, по примеру британско-немачке конференције, одржала прву интернационалну источно-западну богословску конференцију 1929. године у владичанском двору у Новом Саду, владика је ову конференцију сазвао и њоме председавао. Ондашња црквена штампа је с пуним правом писала да „главна заслуга за одржавање оваквих

⁸ „Хроника црквенога живота, Овогодишњи црквени конгреси у Прагу“, *Духовна слира* бр. 3, III четврт 1928, 234–235.

веза са иностраним братским црквама припада епископу Иринеју, који је стварни спиритус агенс свих оваквих идеја и покрета⁹.

Члан је и почасног одбора првог интернационалног религијско-психолошког конгреса у Бечу 1930.

Био је представник Српске Цркве у Лондону 1930. у комисији Ламбетске конференције за уједињење Англиканске и Православне Цркве и 1931. у заједничкој англиканско-православној научној комисији.

По позиву у разна времена проповедао је или говорио у Берну, Упсали, Стокхолму, Софији, Авињону, Ерфурту, Паризу, Лондону, Дарбију, Единбургу, Глазгову и у другим местима у иностранству. Држао је два предавања на упсалском (1927) и једно предавање на берлинском универзитету (1931).

Својски се трудио у развијању братских односа са осталим Православним Црквама, зато је путовао у Бугарску 1932. са епископом охридско-битољским др Николајем, па са митрополитом загребачким Доситејем и на прославу Светог Јована Рилског маја 1946. О последњем боравку епископа Иринеја 1946. у Бугарској један од бугарских званичника овако је сведочио: „да су Егзарх г. Стефан I и преосвећени Епископ бачки г. Иринеј били први, који су успешно покренули питање зближења и одржавања најприснијих сестринских односа двеју Православних Цркава — Српске и Бугарске. Обојица су велики заточници тога зближења и неуморно су делали и сада делају на томе пољу“¹⁰.

Крајем 1933. године заједно са епископом тимочким др Емилијаном у званичној мисији у име Светог архијерејског синода посетио је васељенског патријарха и Свети синод Велике Цркве.

Године 1936. организовао је и председавао у Новом Саду предспремној Конференцији Православних Цркава за спремну и израду предмета намењених Конференцији стокхолмског васељенског покрета за практично хришћанство, која се састала 1937. у Оксфорду.

Све до почетка Другог светског рата владика је могао да се посвети и својој епархији и свом богословском раду, а онда се све наједном изменило. Бачка је окупирана априла 1941. и заједно са епархијама Будимском и Мукачевско-прјашевском нашла се у саставу друге државе, Мађарске, и тиме одсечена од Београда и Патријаршије. Епископ Иринеј, који је после хапшења патријарха Гаврила остао најстарији архијереј по посвећењу, успео је да само једном дође у Београд и да председава седницама Светог архијерејског синода. Покушавало се да се преко немачке управе омогући редовни долазак епископа Иринеја на седнице Светог архијерејског синода, али је све остало без успеха. Страшна слика одвијала се пред очима епископа Иринеја у његовој епархији, јер су многи пострадали (нарочито они који су се доселили у Бачку

⁹ Сава, епископ моравички, „Др Иринеј Ђирић, епископ новосадско-бачки“, *Богословље* 1–2, 1964, 11.

¹⁰ *Исџо*.

после Првог светског рата), многи заробљени и одведени у разне логоре и руднике на принудни рад.

Епископ Иринеј, и сам у сужањству, о Божићу 1943. биралим речима се обраћа својим духовним „синовима заробљеним у ропству, сужњима у тамницама, затвореним у околима, и онима који су у рудницима и на тешким радовима; удовицама и сирочади, болнима у болницама, и свакој души хришћанској, невољној и изнуреној...“. Тешио их је Владика не само речима него и делањем. Заслугом владичином подручне му црквене општине уз помоћ женских удружења, нарочито Хришћанске заједнице, организовале су давање сталне месечне помоћи најпотребитијима, бесплатну лекарску помоћ, правну помоћ и помоћ у оделу, обући и храни. Из логора су пренета деца у српске домове широм епархије — тако је смештено 2800 деце и преко 180 мајки са одојчадима у 55 црквених општина. Пошто је већина деце у логорима оболело од туберкулозе, све црквене општине оснивају и издржавају нарочиту епархијску дечју болницу у Новом Саду, која је имала најбоље лекаре и била ванредно добро снабдевена. Поред деце, владика је из логора спасавао и старије људе и жене које је народ примао оберучке у своје домове. О Божићу 1942/43. године он ће похвалити ревност своје пастве:

Смирености мојој велика је утеха што могу да посведочим да сте познали и примили Христа у свој дом чим је закуцао на ваша врата. Јер штогод учинисте благочестивој браћи својој, људима, женама, деци што пострадаше у ратним приликама, оставши без дома својега, Њему учинисте. Заиста, сваке је похвале достојно како се такмиче и појединци и црквене општине да помогну ближњима својим; заиста се открива и топлота и лепота срдаца ваших када примате сироче из логора, оснивате, уређујете и помажете болницу за болну дечицу и омладину. Ваша љубав и ваше старање за ближње јавља се као светао зрак и топао луч у тами најстрашнијега рата откада је света и века. Али у тој тами тим јаче сија, и тим топлије греје. Не знам о коме да говорим, да ли о појединцима или о црквеним општинама! Не знам коме, или којим општинама пре да одам хвалу; да ли пре да похвалим труд и одушевљење и труд великих црквених општина или да истакнем пожртвованост малих. Да ли да се пре дивим оним богатима који не пожалише блага својега и дадоше обилне прилоге, или да с врелим сузама у очима благодарим сиромасима, који поред своје оскудице, узеше и сами још сиромашније дете да му буду и отац и мајка. „Подај сиромасима, и имаћеш благо на земљи“. Непропадљиво богатство чека богате, који не пожалише трошнога блага земаљскога; а колика је тек награда већ сада сиромашној жени која узе убого дете, када из његових уста чује најдрагоценију реч: мајко.¹¹

Док је владика једне проблеме решавао, отварао су се нови. О томе пише своме пријатељу митрополиту скопљанском Јосифу (Џвијовићу) у Београд 10. јуна 1943. године:

Имам нових тешких брига. Таман смо збринули децу из логора, и сада збрињавамо старије, почеше позивати наше људе на војни рад.

¹¹ Епископ шумадијски, „Такав нам је архијереј доликовао (Посланица Јевр. 7, 26), Стогодишњица рођења блажене успомене епископа бачког Иринеја“, *Каленић* 2, 1984, 8.

Мени лично је нарочито тешко, јер сва беда долази до мене. Чиним све што могу да сваком олакшам невољу.

И тако се дешава оно што сам предвидео у говору своје приликом своје хиротоније, када сам рекао: До сада сам био доле у заветрини, сада сам се попео на брег где ће са свију страна да ме шибају ветрови.¹²

И после Другог светског рата остао је у кућном притвору, и то пуних седамнаест месеци. Дужност у епархији епископ Иринеј преузео је 16. марта 1946. године.

Владика Иринеј био је на сваки начин вређан и провоциран од представника нове власти, „ослободилаца“. Једном приликом демонстранти су га напали у епископском двору у Новом Саду, називали га фашистом, мађароном и четничким кољачем. Подивљала руља засула је стакла камењем, а један је камен погодио владика у потиљак. Владика је пао као покошен и сам га је Бог спасао њихових руку.

Када је, уочи Преображења 1946, на позив своје пастве отпутовао у Оцаке да освешта капелу у парохијском дому, физички је нападнут и спречен да изврши освећење од безбожних демонстраната. Владика је погођен каменом, па се срушио на земљу, а нападачи су попут звери насрнули на њега. Вероватно би га убили да ђакон Ружић није скочио и својим га телом заштитио, а свештеник Миливој Степанов га је изнео кроз прозор. Овај свештеник Степанов је издоден ножем, па је обливен крвљу пао поред свога епископа. Од силних удараца владика је задобио тешке повреде телесне, које су изазвале трајно сушење кичмене мождине.

Епископ Иринеј је и поред мучеништва неправедно поново доспео у кућни притвор, у коме је остао до смрти. Највише времена је боравио у болесничкој постељи. После свега владика није хтео да се жали, нити да путем суда тражи и брани своја права, па су многи учесници од ових догађаја погођени стрелом Христове и његове љубави постајали од Савла Павле и сасуди вере православне — међу њима је и наш савременик блажене успомене епископ будимски Данило (Крстић).

За време ове тешке болести овако се молио: „Дај, Господе, да се Теби вратимо, пре него што се у земљу вратимо“¹³. Овако се свети владика молио не само за себе него и за сав народ српски.

Упокојио се у Новом Саду уочи Благовести 1955, а његово свето тело сахрањено је на Благовести у крипти Саборне цркве у Новом Саду. У својој Саборној цркви владика је пре сахране изложен вернима на целивање, а на Благовести су служили Свету Литургију епископ будимљанско-полимски Макарије, сремски Никанор и топлички Доситеј, викар патријархов, са 10 свештеника и 3 ђакона у присуству патријарха Викентија и епископа шабачко-ваљевског Симеона.

¹² Сава, епископ моравички, „Др Иринеј Ђирић, епископ новосадско-бачки“, *Бојословље* 1–2, 1964, 12–13.

¹³ *Исјо*, 13.

Након Свете Литургије опело владици Иринеју служио је патријарх Викентије са епископима шабачко-ваљевским Симеоном, будимљанско-полимским Макаријем, сремским Никанором и топличким Доситејем и бројним свештенством и ђаконима. После првог Јеванђеља беседио је патријарх Викентије рекавши и:

Врло много од нас овде присутних стојали смо често с тобом у овом светом храму. Научили смо стојати с тобом и око тебе. Ти си био средиште наше, ти си био онај у кога смо гледали, очекивали твој поглед и очекивали да чујемо твој глас.

И данас стојимо с тобом и око тебе, али више не чујемо твој глас, не осећамо твој поглед који је показивао сталну ведрину духа. Твој дух је оставио трошну земаљску љуску и отишао Богу на истину. А нас твоју браћу архијереје, свештенство и твоју паству оставио си тужне и неутешне.

Сви смо знали да ти нема лека, сви смо те оплакали још за живота. Плачући за тобом ми смо оплакивали и тебе лично, а оплакивали смо и губитак који сналази нашу Цркву, твоју браћу архијереје, твоје свештенство и твоју паству. Иако смо знали да трпиш велике муке, ипак смо волели и тешили се што си жив, јер си и болестан и немоћан претстављао велико наше имање. Па и мртав ти претстављаш то и сада. Иако је тело мртво, живи твој дух, Владико свети! Ја бих требао да говорим о теби. Требало би да обухватим цео твој живот и рад. Али распон твога живота и рада је и одвише велик да би се могао обухватити једним говором. У овакој прилици је тешко и говорити, а камоли једним говором обухватити све. Ја то нећу ни покушати, јер знам да то не могу учинити. У оваким приликама где срце говори не може се рећи све.

Враћам се за педесет година унатраг. Као мали ђак често сам виђао једног младића по новосадским улицама са књигом у руци, али понекад друкчије обученог него остали младићи његовог доба. Старији наши другови објашњавали су нама млађима да тај младић учи више богословске науке и да ће бити владика. Као старији ученици сазнали смо о томе младићу мало више. Сазнали смо да је то син угледне породице Ђирића из Сремских Карловаца и да се спрема за монаха. Све је то нама млађима било нејасно, али смо сви слутили да то није нешто обично, и видели смо да сви говоре о њему с поштовањем, па смо га и ми поштовали.

Ниједан од нас тадашњих младића није слутио да ћемо тога младића видети као слушаоци богословије за катедром, да ће нам предавати јеврејски језик и Стари завет. И данас се ми његови ученици сећамо монаха и јерођакона Иринеја доброг и приступачног човека али строгог наставника. Нисмо му замерали строгост, јер смо знали колико он труда улаже да се спреми за своја предавања која су увек била на завидној научној висини. Мислим да нећу претерати ако кажем да је архиђакон Иринеј први код нас почео научно обрађивати проблеме из Старог завета. И поред тога што је предавао по високом научном методу и водио рачуна о сталном напредовању науке, остао је увек на строгој православној линији и гледишту.

Ако је ико добро дело желео када је желео епископски чин, то си ти, Владико свети. Исувише је рано, исувише би нескромно било да говорим о твојој архијерејској служби. Најбољу оцену о теби дала је паства која је осетила у теби првог Архијереја. Тај глас пастве је једнодушан не само у Бачкој епархији

него у целој нашој Цркви. Твој избор за архијереја поздравила је цела наша јавност и цео наш православни народ, и смело могу тврдити да се народ није преварио у својој нади. Име владике Иринеја дуго ће остати у сећању народа. Али не могу и не смем прећутати оно што сви знамо и ми Архијереји и свештеници и цео наш народ да си свој живот провео у вери, нади, љубави, скромности и чистоти и првосвештеничком достојанству и постао светилник који светли надалеко. Ти си био град који је био на врху горе да те сви виде. Ти си живи пример наш, да се може спојити велика култура и љубав према науци и уметности са дубоком религиозношћу. Једнога дана за време Првог светског рата посетио сам архијакона Иринеја у Сремским Карловцима. Нашо сам га у његовој ћелији како слика Благовести. У разговору објашњавао ми је како се мучи што не може да реши један проблем при сликању. Ја сам му приметио: „Па шта се мучите и то не оставите“. Он ми је рекао: „штогод се више мучим тим се више Богу молим“. Тада сам чуо ове речи, али можда нисам разумео шта хоће да каже. И када је сликао и када је појао и када је изучавао било који предмет или науку, он је мислио на Бога, он се молио Богу, и постајао не само све већи хришћанин него и све већи монах-аскет. Али монах и аскет који никада није говорио о својим подвизима и врлинама. Није никада говорио ни о туђим слабостима и манама. Никада ниси никога осуђивао, Владико свети, опраштао си погрешке твојих млађих. И као човек и као Архијереј.

Због тога, Владико свети, жив је и живеће дух твој међу нама, и остаћеш велико имање наше Цркве.

И када се данас с тобом праштам ја ти се у име своје и у име наше Цркве клањам и захваљујем на твојој несебичној и пожртвованој раду са обећањем да ћемо твоју успомену чувати и тебе спомињати у молитвама својим.

Господе, Спаситељу наш, прими слугу Твога архијереја Иринеја и упокоји га са праведницима Твојим.

Нека је слава архијереју Иринеју.

Вечан му спомен. Бог да га прости!¹⁴

После другог Јеванђеља беседио је и у име монаштва заблагодарио владичи Иринеју архимандрит Стефан (Илкић), а после трећег — протојереј Стеван Поповић, архијерејски намесник новосадски у име свештенства бачке епархије.

После завршеног опела, уз појање „Помоћник и покровитељ...“, свештеници су на рукама понели ковчег са телом, обнели га око храма и положили у крипту испод олтара. За време спуштања ковчега у гроб на свим црквама у Епархији бачкој звонила су звона...

Пред нама је невероватна и охристовљена личност епископа Иринеја, са којом се из дана у дан упознајемо и са којим ћемо се, ако Бог да, срести када Христос дође да суди живима и мртвима. Ево, упознајемо Владика Иринеја кроз његова писма, његове радове. Упознајемо онога човека који сваког дана расте из славе Божје у славу Божју. Онога трудбеника који од својих младих дана до краја земаљског живота вредно ради на богословској науци,

¹⁴ + Иринеј Епископ бачки, *Гласник СПЦ*, мај 1955, 68.

највише обрађујући теме из Старог завета (рецимо да је у *Бојословљу* штампано „Библијско казивање о настанку света“). Срећемо се са оним који је, увидевши потребу превођења богослужбених текстова са грчког на српски језик, најпре заједно са проф. Лазаром Мирковићем пре Првог светског рата преводио, а онда и сам — Вечерње у Недељу Свете Педесетнице, Службу месопусне недеље, Вечерње молитве, службу Недеље Свете Педесетнице — цела Духовска служба — и Недељне васкрсне службе. Онога који је у *Бојословском иласнику* штампао је своје преводе с јеврејског: Псалама из Часловца и дао тумачење, превод с јеврејског Књиге пророка Амоса с уводом и тумачењем, превод с јеврејског и тумачење Паримија, увод у Књигу о судијама. Онога владику Иринеја који је преводио не само богослужбене и богословске текстове већ и разне друге, корисно употребљавајући своје познавање јеврејског, латинског, грчког, француског, руског, немачког и мађарског језика.

Онога Ивана Ђирића и Иринеја Хоповскога који се бавио и песништвом (као гимназијалац издао књигу песама под називом „Песме Ивана Ђирића“), иконографијом и белетристичком. (У белетристичким листовима се потписивао као Иринеј Хоповски. Објављивао је своје радове још као студент, а онда и као монах у часопису „Бранково коло“. То су, поред песама, преводи неких одломака из Гетеовог „Фауста“, као и из мађарског епа „Толди“ од Јов. Арањија. Радо је читао белетристику, па је и радо говорио о песничким делима. Сарађивао је и у „Босанској вили“.) Онога што је зналачки проучавао српско, византијско, руско и румунско црквено појање, па је чак припремио уџбеник црквеног појања за наш богословски факултет, али је рукопис, нажалост, нестао.

Онога који је волео Лепоту изнад свих лепота, Лепоту која ће спасти свет, па тако заволео и уметност, бавио се и сликарством — постоји неколико његових радова за које су се стручњаци врло повољно изразили; нарочито је карактеристичан његов аутопортрет.

Онога који је у жељи да се приближи младоме човеку, да му до срца Христовом љубављу дође, а у сврху ширења трезвености, написао позоришну игру у једном чину „Под маљем“. Који је радо поклањао своје књиге своје подручном свештенству, па тако приликом даривања књижице „Под маљем“ овако писао 26. маја 1929. новосадском проти Вељку Мирослављевићу:

Високопречасни и врло уважени Оче Прото,

Књижицу Под маљем поклатио сам свима без изузетка свештеницима своје Богом чуване Епархије исто онако као што сам поклатио и књижице Страни Суд и Вечерња Служба у Недељу св. Педесетнице и Библијско Казивање о Постанку Света. Свештенство своје Епархије сматрам за своју породицу и као што члановима породице показујем љубав и пажњу, тако се трудим да то учиним и свештеницима.

Под маљем сам заиста ја написао, и то пре неких шест година под утицајем једне трезвењачке представе у сада већ изгорелом позоришту. Трезвењачка омладина је знала да пишем и ове године је молила рукопис ради представе. Исправио сам га на брзу руку и игра је давана, чини ми се 5. фебруара о.

године Др. Вук Врховац, кога сам такођер упознао с рукописом, молио ме је да га изда Савез Трезвењачке Мladeжи у Београду. Обећао сам да ћу у Ници поново рукопис прегледати и дотерати, што сам и учинио, јер сам тамо имао више времена за тај посао. Тако је пре неки дан књижица изишла из штампе с неколиким штампарским погрешкама, јер ја немам више времена за такве ствари, иако ме је то веома жао.

Са срдачним поздравом Ваш Еп. +Иринеј¹⁵

Онога који је писао и драме. Чули смо за његову драму у једном чину у стиховима „Смрт Видије Перпетуе“ о мученицима хришћанским из II века, којом показује своје велико познавање апологетске литературе и којом, изгледа, најављује ново мучеништво и своје и својих.

Онога чије богословске радове и данас читамо, баш тамо где их је најрадије објављивао, у *Богословском иласнику* и у *Biblische Zeitschrift*. Читамо и од њега обрађена популарно-богословска и црквено-публицистичка питања у београдском *Новом лисћу*, загребачкој *Новој Европи*.

Читамо и тешко је да набројимо баш све његове радове. Покушаћемо да се још боље упознамо са њиме. Најбоље у томе ће нам помоћи приложена, са пуно љубави састављена библиографија радова владике Иринеја. Библиографију је саставио блаженопочивши епископ шумадијски др Сава (Вуковић)¹⁶. Верујем да ће списак радова бити дужи штогод боље будемо упознали владикау Иринеја.

Библиографија радова владике Иринеја Ћирића

1889.

1. *Песме Ивана Ћирића*, Нови Сад, 1898, 67.

1905.

2. И. Н. Потапенко, „Ваистину Васкрс“, *Бранково коло* XI (1905), 461–469. Потписано: И. И. Ћ. Превод с руског.

1907.

3. „Псалми из Часловца, Тумачење“, *Богословски иласник* XI (1907), 170–177, 289–297, 369–375; XII, 3–24, 145–163, 273–318; XIII, 1908, 3–19.

1908.

4. „Песма о цару и невести. Превод и тумачење 44. (45) псалма“, *Богословски иласник* XIII (1908), 129–136.
5. „Књига Пророка Амоса. Превод и тумачење“, *Богословски иласник* XIII (1908), 150–163, 281–311; XIV, 3–25, 129–155, 257–269.

¹⁵ Рукописно одељење Матице српске у Новом Саду, инв. др. 36 305.

¹⁶ Сава, епископ моравички, „Др Иринеј Ћирић, епископ новосадско-бачки“, *Богословље* 1–2/1964, 9–20.

6. „Zu Hab I, 9 (megammat penehäm qadima)“, *Biblische Zeitschrift. Sehster Jahrgang. Freiburg im Breistgau*, 1908, 169–171.
7. Гистав Фалке, „Молитва“, *Бранково коло XIV* (1908), 655. Превод с немачког.
8. „Вељко Миросављевић, *О Палестини и старим Јеврејима. Помоћна књиџа за изучавање библијске историје за ученике и ученице средњих школа*, Ср. Карловци, 1907“, *Бојословски јласник XIII* (1908), 106–109 (приказ).
9. „Сан“ (песма), *Бранково коло XIV* (1908), 267.
10. „Из Гетеова Фауста“, *Бранково коло XIV* (1908), 737, 749–751, 766–768; *XV*, 1909, 70.
11. „Лептин случај“ (приповетка), *Бранково коло XIV* (1908), 797–799.
12. „Приказ расправе проф. Јох. Мадера 'Апостоли и браћа Господња'“, *Бојословски јласник XIV* (1908), 367–370.

1909.

13. „Основне мисли религије и модерне науке“, *Бојословски јласник XVI* (1909), 33–35. Потписано: Др И. Ћ.
14. „Проповед говорена 2. августа о преносу моштију архиђакона Стефана на слави у Манастиру Хопову“, *Бојословски јласник XVI* (1909), 140–143.
15. „Протопресвитер Сава Теодоровић, *Православна Дојмајџика са айолојейиџким разјаињенима за више разреде средњих школа и ѝрејарандија*, Земун, 1909“, *Бојословски јласник XVI* (1909), 143–147, (приказ).
16. „Из догословске терминологије“, *Бранково коло XV* (1909), 240.
17. „Растанак“ (приповетка), *Бранково коло XV* (1909), 673–675.
18. „Решен проблем“ (приповетка), *Бранково коло XV*, 1909, 99–101.
19. „У дубинама“ (приповетка), *Бранково коло XV*, 1909, 418–420.
20. Из Арањева „Толдије“ (песма прва, друга и трећа). *Бранково коло XV*, 1909, 133–134, 261–262; *XVI*, 1910, 492.

1910.

21. Zu Am. 5, 6 und 7. *Biblische Zeitschrift. Sehster Jahrgang. Freiburg im Breistgau*, 1910, 133–134. Рец: *Бојословски јласник XVII*, 1910, 382, В. М (аксимовић).
22. *Библија и ѝројовједништво*. Српски свештенички календар за просту годину 1910. Уредио протојереј Василије Николајевић, парох иришки. Нова Градишка, 1910, 41–45.
23. „Паримије“, *Бојословски јласник XVII*, 1910, 43–49, 81–93, 179–188, 345–356; *XVIII*, 1910, 274–284, 512–521; *XIX*, 1911, 22–35.

24. „Ст. Ст. Мокрањац: Српско Народно Црквено Појање I. Осмогласник. Београд, 1908, 286“, *Бојословски јласник* XVII, 1910, 73–76 (приказ).
25. „Проповед говорена 24. фебруара у храму Св. Апостола Петра и Павла у Карловцима“, *Бојословски јласник* XVII, 1910, 59–63.
26. „Проповед говорена 14. марта у храму Св. апостола Петра и Павла у Карловцима“, *Бојословски јласник* XVII, 1910, 216–220.
27. „Проповед говорена 21. новембра на Ваведеније Пресвете Богородице о црквеној слави у Св. Ваведенском храму карловачком“, *Бојословски јласник* XVII, 1910, 461–476.
28. „Достоино“ (песма), *Бранково коло* XVI, 1910, 616.

1911.

29. „Проповед на Велики петак“, *Бојословски јласник* XIX, 1911, 295–298.
30. „Проповед на Усековање 1911. године у карловачкој св. Саборној цркви“, *Бојословски јласник* XX, 1911, 222–225.
31. „Доситеј као богослов“, *Бранково коло* XVII, 1911, 189–192.

1912.

32. „Увод у књигу о судијама“, *Бојословски јласник* XXI, 1912, 1–25, 118–144.
33. „Женске у Библији“, *Бојословски јласник* XXI, 1912, 325–343. Посебно: Ср. Карловци, 1921, 21.
34. „Проповед говорена на Св. оца Николаја у св. Николајевској саборној цркви карловачкој“, *Бојословски јласник* XXI, 1912, 76–79.
35. Свето Писмо Старога и Новога Завјета. Превео и дијелешке прикупио Др Валентин Чебуслик. Издао Збор Духовне Мladeжи Загребачке. Свезак I. Загреб, 1911, 455. *Бојословски јласник* XXII, 1912, 299–300 (приказ).
36. „Свешт. Милан Н. Милутиновић, парох београдски, Служба шеснаесторице пророка, Београд, 1910, 299“, *Бојословски јласник* XXII, 1912, 364–366 (приказ).

1913.

37. „Књига пророка Захарије. Превод и тумачење“, *Бојословски јласник* XXIII, 1913, 129–148, 225–237.
38. „Смрт и погреб Њ. Св. Патријарха Лукијана“, *Бојословски јласник* XXIV, 1913, 228–248.
39. „Прича једног просјака“, *Бранково коло Бојословски јласник* XXIV, 1913, 195–204. Потписано: Иринеј Хоповски.
40. „После рата“ (приповетка), *Бранково коло* XIX, 1913, 329–331. Потписано: Иринеј Хоповски.

1914.

41. „Проповед приликом освећења обновљеног храма у Старим Бановцима у недељу Отаца 22. децембра 1913. године“, *Бојословски ѿласник XXV*, 1914, 65–68.
42. „Прослава 1600-годишњице миланског едикта у Нишу“, *Бојословски ѿласник XXV*, 1914, 87–89. Потписано: А.И.
43. „Парница против Руса у Мармарош-Сигету“, *Бојословски ѿласник XXV*, 1914, 183–187. Потписано: А.И.
44. „Смрт и погреб блаженопочившег Епископа Михаила“, *Бојословски ѿласник XXV*, 1914, 272–279. Потписано: А.И.
45. „Говор на погребу ратара Петра Недељковића, убијенога у једној карловачкој крчми у недељу 9/22. марта о. године“, *Бранково коло XXV*, 1914, 336–339.
46. „Другови“ (приповетка), *Бранково коло XX*, 1914, 33–38. Потписано: Иринеј Хоповски.

1918.

47. „Предговор преводу Акатиста Пресветој Богородици (заједно са Лазаром Мирковићем)“. *Акаѿисѿ Пресвѿјој Бојородици*. Сремски Карловци, 1918, 3–4.

1919.

48. *Архијерејска Посланица ѿри сѿуѿању на еѿискојску кайедру*, Сремски Карловци, 1919, 8.

1921.

49. *Архијерејска Посланица о Божићу 1921*, Ср. Карловци, 1921, 9.
50. *Архијерејска Посланица о свѿјковању субоше или недеље*, Ср. Карловци, 1921, 16.
51. „Реч Његовог Преосвештенства Господина Иринеја, Епископа тимочког, коју је изговорио у Нишу 22. августа (4. септембра) 1921. год. на дан тужне, величанствене свечаности преноса покупљених светлих остатака стотине 'братском' бугарском руком побијених српских свештеника, по разним гудурама и склонитим местима у околини Ниша и Беле Паланке, крајем 1915. године“, *Гласник, служдени лисѿ Срѿске ѿравославне Паѿријаршије II*, 1921, 285–287.

1922.

52. *Архијерејска Посланица о Божићу 1922*, Сремски Карловци, 1922, 7.
53. *Вечерње молиѿве*, Нови Сад, 1922, 95. Превод са грчког.
54. „Некоји религиозни типови“, *Нови Лисѿ*, Београд I/1922–23, 229, 2–3; 249/251, I Прилог, 2.

1923.

55. *Архијерејска Посланица о Божићу 1923*, Ср. Карловци, 1923, 8.

1924.

56. *Архијерејска Посланица о Божићу 1924*, Ср. Карловци, 1924, 8.

1925.

57. *Архијерејска Посланица о Божићу 1925*, Ср. Карловци, 1925, 8.
58. *О сирашном суду. Служба месосне недеље*, Сремски Карловци, 1925, 24. Превод с грчког.

1926.

59. *Архијерејска Посланица о Божићу 1926*, Ср. Карловци, 1926, 8.
60. „Библијско казивање о постању света (Предавање на Народном универзитету у Београду)“, *Бојословље I*, 1926, 107–140 и посебно: Београд, 1926, 36. Рец: *Духовна култура*, Софија, 1930, април, књ. 42, 80–87, Иван Марковски.
61. „Говор Преосвештенога Епископа бачког Г. Дра Иринеја, приликом отварања епархијске скупштине у Новом Саду 22. јануара (4. фебруара) 1926. године“. Нови Сад, 1926, 16.

1927.

62. *Архијерејска Посланица о Божићу 1927*, Ср. Карловци, 1927, 8.
63. *Архијерејској Посланици к Карпатиморосам*, Ужгород, 1927, 4.
64. „Лозанска конференција“, *Бојословље II*, 1927, 241–259.

1928.

65. *Архијерејска Посланица о Божићу 1928*, Нови Сад, 1928, 8.
66. *Вечерња служба у Недељу свейе Педесетнице*, Нови Сад, 1928, 23. Превод с грчког.
67. „Опширна правила Св. Василија Великог“, *Духовна сиража I*, 1928, 1–6, 89–98, 177–184, 253–260; II, 1929, 1–5, 89–93, 169–172, 249–253; III, 1930, 1–10, 88–92, 165–174. Превод с грчког. Рец: Де Ориенте, студиа ет либри. Рома 1930. Вол. XIII-2. Нум 61.

1929.

68. *Архијерејска Посланица о Божићу 1929*, Нови Сад, 1929, 8.
69. „О бачким епископима пре сеобе“, *Гласник Историјској друштва у Новом Саду II*, 1929, 407–408.
70. „Интернационални црквени покрети“, *Сираи орао, велики илустровани календар за 1929. годину*, Нови Сад, 1929, 26–28.
71. *Под маљем. Позоришна игра у једном чину*, Издање Савеза трезвене младежи. Београд, 1929, 31. Рец: *Нови Живот*, Лист за безалкохолну културу, књ. И, Загреб, 1929, 28–29. Др Врховац.

1930.

72. *Архијерејска Посланица о Божићу 1930*, Нови Сад, 1930, 8.
73. „Ламбетска конференција и уједињење цркава“, *Гласник Српске православне њаџријаршије*, Сремски Карловци, 1930, 342–361. Превод с енглеског.
74. „Смисао свештеномученичког тропара“, *Гласник Српске православне њаџријаршије*, Сремски Карловци, 1930, 329–330.

1932.

75. *Архијерејска Посланица о Божићу 1932*, Нови Сад, 1932, 8.
76. „Говор Преосвештенога Епископа бачког Г. Дра Иринеја, приликом отварања Епископског савета у Новом Саду 10. новембра (28. октобра) 1932. године“, Нови Сад, 1932, 20.
77. *Смрт Виђије Перјеише. Драма у једном чину, у сџиховима*, Нови Сад, 1932, 75. Потписано: Иринеј Хоповски. Рец: Духовна стража В, 1932, 61–62; *Српски књижевни гласник*, НС, књ. XXXVII, др. 5, 387, Л.Ц.

1933.

78. *Архијерејска Посланица о Божићу 1933*, Нови Сад, 1933, 8.
79. Г“овор Њ. Пр. Епископа бачкога на дан Уједињења народнога 1. децембра у новосадској катедрали“, *Гласник Српске православне њаџријаршије*, Сремски Карловци, 1933, 787–789.
80. „Одлуке Заједничке православно-англиканске богословске комисије“, *Годишњак и Календар Српске православне њаџријаршије за џросџу 1933. џодине*, Сремски Карловци, 1932, 65–69.

1934.

81. *Архијерејска Посланица о Божићу 1934*, Нови Сад, 1934, 8.
82. *Das Sozialethos der Orthodoxen Christentums, Kirche, Bekenntnis und Sozialethos*, Genf, 1934, 33–40.
83. „Социјална етика православног хришћанства“, *Духовна сџража VII*, 1934, 65–71.

1935.

84. *Архијерејска Посланица о Божићу 1935*, Нови Сад, 1935, 8.
85. „О Св. Сави као верском човеку“ (Предавање одржано на светосавској прослави, коју је приредило удружење пријатеља уметности “Цвијета Зузорић“ у Београду 24. јануара 1935.г.). *Духовна сџража VIII*, 1935, 1–9.

1936.

86. *Архијерејска Посланица о Божићу 1936*, Нови Сад, 1936, 8.

87. „Црквене песме у српском преводу“, *Духовна слика* IX, 1936, 234–235. Превод с грчког. Напомена: Епископ Иринеј је превео с грчког све васкрсне (недељне) службе. Рукопис је сачуван.

1937.

88. *Архијерејска Посланица о Божићу 1937*, Нови Сад, 1937, 8.

1938.

89. *Архијерејска Посланица о Божићу 1938*, Нови Сад, 1938, 8.

1940.

90. *Архијерејска Посланица о Божићу 1940*, Нови Сад, 1940, 7.
91. „Порука претседника светског савеза за пријатељство цркава“, *Гласник Српске православне цркве*, Београд, 1940, 88–89. Исто и у *Духовној слици* XIII, Сомбор, 1940, 1–4.
92. „Др Душан Глумац, професор универзитета, *Грамањика старојеврејског језика*, Издање пишчево. Београд 1937–1939“. *Богословље* XV, Београд, 1940, 137–139 (приказ).

1942.

93. *Архијерејска Посланица о Божићу 1941 (1942)*, Нови Сад (Ујвидек) 1942, 7.
94. *Недеља Свете Педесетнице — различите службе*, Ујвидек, 1942, 417. Рец: *Гласник, службени лист Српске православне цркве*, Београд, 1948, 338, Владимир Дакић протојереј.
95. „Како је Господ посетио сељака. Божићна прича Н.С. Љескова“, *Календар Српске православне Епархије бачке за просију 1942. годину*, Ујвидек 82–94. Превод с француског.
96. „Беседа светога Василија Великога о четрдесеторици светих мученика, мучених у језеру код Севастије Марта 9“, *Календар Српске православне Епархије бачке за просију 1942. годину*, 99–108. Превод са грчког.
97. „Из црквених песама“, *Календар Српске православне Епархије бачке за просију 1942. годину*, 119–142. Превод са грчког.
98. „Из књиге о Варламу и царевићу Јоасафу. Човек и његова три пријатеља“, *Календар Српске православне Епархије бачке за просију 1942. годину*, 154–157. Превод са грчког. Непотписано.
99. „Молитва Господу Исусу“, *Календар Српске православне Епархије бачке за просију 1942. годину*, 46. Превод са грчког. Непотписано.
100. „Молитве“ (светилничне, прва и друга). *Календар Српске православне Епархије бачке за просију 1942. годину*, 158. Превод са грчког. Непотписано.

1943.

101. *Архијерејска Посланица о Божићу 1942 (1943)*, Ујвидек, 1943, 8.
102. „Стихира преп. Јована Дамаскина“, *Календар Српске православне Епархије бачке за њросћу 1943. јодину*, Ујвидек, 79.
103. „Песма светога Амвросија, епископа медиоланскога (333. или 340–397)“, *Календар Српске православне Епархије бачке за њросћу 1943. јодину*, 205–206. Превод с латинског.

1944.

104. *Архијерејска Посланица о Божићу 1943 (1944)*, Ујвидек, 1944, 7.
105. „Молитва“, *Календар Српске православне Епархије бачке за њресћујину 1944. јодину*, Ујвидек, 1944, 62. Превод с француског.
106. „Псалам“ (песма), *Календар Српске православне Епархије бачке за њресћујину 1944. јодину*, 87 и *Црква, календар Српске православне ѡаѡријаршије за њресћујину јодину 1948.*, Београд, 1948, 23.
107. „Свети Јован Крститељ“, *Календар Српске православне Епархије бачке за 1944. јодину*, 103–131.
108. К.С.Ф. Тертулијан, „Мученицима“, *Календар Српске православне Епархије бачке за 1944. јодину*, 153–158. Превод с латинског.
109. „Из осмогласника гл. 1. У суботу на великом вечерњу догматик“, *Календар Српске православне Епархије бачке за 1944. јодину*, 227. Превод с грчког. Непотписано.

1947.

110. Болна мати. (Лаза БЕРГЕР) *Гласник Српске православне цркве*, Београд, 1947, 168. Превод с латинског.

Напомена: Познато нам је да је епископ Иринеј, као професор Карловачке богословије, написао Библијску историју коју су, у литографисаним таблицама, издали богослови. Нажалост, до ових табака нисмо могли доћи.

1972.

111. „Архијерејска Литургија по белешкама блаженопокојног Епископа бачког Иринеја (са коментаром тада Епископа Рашко-призренског Павла, сада блаженопочившег Патријарха Српског)“, *Гласник Српске Православне Цркве* бр. 7, Београд, 1972, 171–184 са исправкама у примедбама на овај текст у *Гласнику Српске Православне Цркве* бр. 9, Београд, 1972, 228.

* * *

У коментару на рад епископа Иринеја „Архијерејска Литургија“ тадашњи епископ рашко-призренски Павле, потоњи патријарх српски, овако — између осталог — пише:

У прави час је дошла мисао да се објаве забелешке блаженопочившег Иринеја (Тирића), дившег епископа бачког, о начину на који је он вршио св. литургију, те да се тако отргне од заборава ова страна његовог архијерејског деловања. Нико с таквим благољепијем и торжественостју није служио као он, ни тако студиозно обрадио сваки моменат учешћа појединих степена клира на св. литургији. У многим местима овакав начин богослужења не може се данас, али онде где за овакво благољепије има могућности ове забелешке могу корисно послужити да се не пада у застрањења и новотарије, и указати правац и границе у којима се може безбедно кретати без страха од нетачности, самовоље и некуса...

Епископ Иринеј је уснуо у Господу и почива у миру чекајући други долазак Христов.

„Од почетка монаштва па до краја свога живота био прави монах и аскет. Строг према самоме себи и као човек и као старешина, био је благ и попустљив према другима. Никога није осуђивао и никоме није замерао, као да је непрестано говорио 'јеј Господи даруј ми зрјети моја прегрешенија и не осудјати брата мојега'“. Многе школе је изучио, многе књиге написао, многе земље походио, али је простоту и простосрдачност одржао, не гордећи се знањем и славом, и заиста он беше и остаде Господњи који нас и у ове дане путу светосавском учи.

Господе, погледај на нас и помени нас молитвама слуге олтара свога епископа Иринеја.

Ignatije Marković

Čačak

Biography of Irenaeus Ćirić, Bishop of Novi Sad and Backa, Confessor of Orthodoxy

Bishop Irenaeus as a professor of Sremski Karlovci Seminary and later the bishop of Timok and then of Novi Sad and Backa, is the best example of joint asceticism and education, agent of practical theology, deals with the following topics:

- Biblical studies and Hebrew language (in Vienna, he received his doctorate at the Faculty of the group of Semitic languages, the translation of Old Testament texts with commentaries for the purposes of teaching in the Seminary, the first in our country who deals with themes from the Old Testament).

- Translation of liturgical texts (Commission of the Synod for the translation of Holy Scripture into the Serbian language, printed translations: Service of the week of Meatfare Sunday, the Service of Holy Pentecost, Osmoglasnik — the weekly resurrection services, etc.).

- Inter-Orthodox Dialogue (1936. in Novi Sad, organized a pre-conference of Orthodox churches for the preparation of articles intended for the Stockholm conference of the Ecumenical Movement for practical Christianity that met in 1937. in Oxford)

- Work on the organization of the Orthodox Church in Russia Sub-Carpathian Russia.

- The comparative theology and inter-church dialogue (representative of the Serbian Church in the movement to unite churches, universal alliance for practical Christianity, the World Association for Friendship with the churches, the Lambeths conference in London in 1930. in commission for the unification of the Anglican and Orthodox Churches and he was a member of Anglican-Orthodox Commission in 1931. And furthermore a member of the honorary committee of the first religious-psychological congress in Vienna in the 1930.)

- Church art and iconology

- Church singing

- Poetry, fiction

- Translations from Jewish, Greek, Latin, French, Russian, German and Hungarian. With this work we have tried to present his life and work of the Orthodox theology. His theology he testified with his confessional life and his great love for the people entrusted to him (just highlight the rescue of children, women and

elderly people during the Second World War, children from the Hungarian camp Sharvar, when he found a shelter in his Diocese for 2800 children and 280 mothers with infants, opening hospitals for treatment of children in the camp suffering from tuberculosis; saving adults from the Hungarian camp, and he is under house arrest since the arrival of Hungarian occupying forces until 1945. and since the godless government since 1945. until 1955. which is until his blessed death). With his life and his work he was and is a great example.

Key words: Bishop of Backa, Bishop of Timok, Irenaeus Ciric, Sremski Karlovci Seminary, History of the Serbian Church, ecumenism, bibliography.

Датум пријема чланка: 29. 08. 2010.

Датум достављања исправке рукописа: 11. 09. 2010.

Датум прихватања чланка за објављивање: 16. 09. 2010.